

gondolatmenet követését, de egyúttal a vívódó kutató embert is kirajzolja elénk, aki a kötet írása közben sokszor elidőz, elgondolkodik valami fölött. Azt is fontos megjegyezni, s ezt Gagyí József több helyen is kifejti, hogy a kutatás e kötettel még nem zárult le. „Az egyes alfejezeteket a továbbiakban bővitem, de újabb fejezeteket is tervezek. A Pali bácsival készített (esetenként le sem írt) beszélgetések feldolgozása, átfogóbb szakirodalmi tájékozódás, újabb szempontok

keresése és a részletek, a sokféle elvezető részletek kidolgozása következne.” Mindehhez egészséget, időt, kitartást kívánunk a szerzőnek. A beígért folytatásig pedig a fentiekben bemutatott könyvet mindenkinek ajánlom elolvasásra. Könyvesboltok polcain, online könyvárúházak keresőjében rátalálnak. Aki tudja, vigye! Ez utóbbi nem lopásra való buzdítás!

**Nagy Zsolt**

## Ökofalvak Magyarországon

*Farkas Judit: Leválni a köldökzsinórról. Ökofalvak Magyarországon.*

*L'Harmattan – PTE Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék, Bp. – Pécs 2017. 197. old.*

Leválni a köldökzsinórról annyit jelent, mint leválni és függetlenedni az embert anyagi függésben tartó rendszerektől. Mint ahogy Farkas Judit legújabb könyvéből megtudjuk, ez nem jelent teljes önállóodást, ezek a törekvések inkább a természethez fűződő kapcsolatok újrafonását, megerősítését kívánják elérni, amely egyúttal az ember-ember kapcsolatok régi-új fundamentumának lerakását is szolgálja.

Farkas Judit ennek a több oldalról vizsgálható, modern társadalmi jelenségnek a recens aspektusát vizsgálja: az ökofalvakba költözők életét, közösségszerveződését és az elvonulás jelensége mögött húzódó különféle társadalmi, spirituális motivációkat. A szerző Magyarországon egyedülálló módon mindezt antropológiai nézőpontból vizsgálja, kutatásait egy évtizede folytatja, a Krisna-völgyet ugyanakkor vallásantropológiai kutatásai révén régebből is ismeri. Eddigi, a témában jegyzett írásainak egy részét gyűjti össze a 2017-ben megjelent kötet.

Az első fejezet az ökofalvak létrejöttének történeti és társadalmi hátterét mutatja be. Ebből többek között azt a meglepően hosszú előtörténetet is megismerhetjük, ami az ökofalvak kialakulásig elvezetett, valamint azokat a kutatásokat és elvi kereteket,

amelyek a jelenség értelmezését kísérelték meg hazai és nemzetközi téren egyaránt. A szerző ezt követően a hazai ökofalvak egyik lényegi kérdését, a függés-függetlenség viszonyrendszerét járja körül. A kiköltözők ugyan a függetlenségért szállnak síkra, mégsem elszigetelődésre vágnak, sokkal inkább egy harmonikusabb viszonyrendszer kialakítására. A függést csak a természet-ember relációban tekintik elfogadhatónak. Nagyon érdekes a spiritualitásról szóló fejezet, ami több tanulsággal is szolgál. Az ökofalvak sokféle ideológiával, hitbéli elköteleződéssel rendelkező emberek „gyűjtőhelyei”. Mégis, a maguk között „legsikeresebbnek” tartott, a közösségszerveződésben élen járó közösségek vallási szempontból homogénnek tekinthetők (katolikus, krisna-tudatú). Úgy tűnik, hogy a hit összekötő erejét nem helyettesíthetik más formális vagy informális rendezőelvek. Ehhez kapcsolódik a természethittel kapcsolatos fejezet is. Ez arra világít rá, hogy az ökofalvak lakóinak spiritualitásában több közös elem is van, vallástól függetlenül. A helyekhez, növényekhez, állatokhoz fűződő kapcsolatok egyfajta természethit formájában lépten-nyomon felbukkannak. A Krisna-völgy természetfelfogásról szóló fejezetben mélyebben és részletesebben is megismerhetjük egy

közösség tagjainak szocializációs folyamatát, amelyben nemcsak a vallás alapvető téziseit teszik magukévá, de a környezetről vallott felfogásban is egyfajta értelmező keretként használják. A Gyűrűfű elpusztulásáról és újjáéledéséről szóló fejezet a könyv egyik kiemelkedő írása. Az elhíresült zselici falu esetében érzékelhető leginkább az a változó gazdasági és társadalmi háttér, ami megérlelte az ökofalvak létrejöttét. A rendkívül kifejező, tudatosan is kiaknázott szimbólumot (pusztulás – újjáéledés) használó közösség példája teszi azt is láthatóvá, hogy az ökofalu legalább annyira az elvonulás, mint a fókuszba kerülés helye. A következő fejezetben az ökofalusiak térhasználati sajátosságairól olvashatunk egy olyan közösség példáján, ahol a „bíósok” egy „szokványos falu” némiképp különálló falurészét lakják. A vizsgálat rendkívül jól láttatja a térben húzódo, látható és láthatatlan határvonalakat, csomópontokat és a szimbolikus terek birtoklásáért zajló „ütközeteket”. Ezt egészíti ki az időkezelésről szóló fejezet, amely rendkívül tanulságos módon rámutat arra, hogy a hagyományosan mezőgazdaságból élő népesség időbeosztásához képest az ökofalusiak körében új minták terjedtek el. Ezek sem a városi, sem a helyi falusi példákat nem követik. A könyv utolsó fejezete a táplálkozásról szól. A fogyasztáson keresztül láthatóvá válik, hogy az elképzelt, vágyott autonómia milyen mértékben realizálódik a mindennapokban.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a 10 fejezetből álló könyv rendkívül jó áttekintést ad egy társadalmilag heterogén, földrajzilag sporadikus, irányelveit tekintve nem egységes környezeti mozgalomról, valamint az ökofalvak sokszínű közösségeiről. Az írások tematikailag szorosan összefüggenek. A mű önálló könyvként is olvasható, de külön-külön tárgykörökre bontva is. Az írások koherens ismereteket adnak egy-egy kérdéskörrel. Az egyes témákhoz gazdag és adekvát bibliográfiái háttéranyag kapcsolódik.

A könyvből kitetszik, hogy szerzője nemcsak kutatja és elemzi, hanem tanítja is a témát. Írásai kifejezetten „hallgatóbarátok”. A fejezetek nagyjából azonos terjedelműek, és hasonló szerkezetet követnek, az elmélet, az anyagbemutatás, az elemzés és az összegzés arányosan és logikusan követi egymást. Mindeme szempontok alapján elmondható, hogy Farkas Judit könyve a hazai ökofalvak antropológiai kutatásának kiváló alapozó irodalma. Érdekes és fontos könyve lehet nemcsak a tudományok művelőinek, de a különféle egyetemi karokon pallérozódo, a társadalmi kérdések iránt érdeklődő hallgatóknak is, a szociológiától a földrajztudományig. Sokat profitálhatnak belőle a társadalmi mozgásjelenségekre figyelő közéleti és politikai szereplők és nem utolsósorban az ökofalu mozgalom tagjai is.

**Máté Gábor**

## Cseppben a tenger – erdélyi társadalmi kihívások leképeződése Felső-Háromszéken

*Szabó Lilla: Interetnikus kapcsolatok Felső-Háromszéken.*

*Kriza János Néprajzi Társaság. Kvár 2018. 214 old.*

Szabó Lilla *Interetnikus kapcsolatok Felső-Háromszéken* című kötete a szerző Keményfi Róbert témavezetésével megírt doktori disszertációjának, melyet a Debreceni Egyetemen 2016-ban védett meg, szerkesztett változata. A kiadvány előzményeként

jelent meg ugyancsak 2016-ban az „*Ezt szoktuk meg. Ez a mienk.*” *Magyar–cigány együttélés Orbaiszéken* című tanulmánya (= *Érték és közösség. A hagyomány és az örökség szerepe a változó lokális regiszterekben*. Szerk. Jakab Albert Zsolt – Vajda András. Kvár